

A sportélettani kutatás nagyjai (megemlékezés)

Koller Ákos

foto: The University of Texas Southwestern Medical Center

Jere Mitchell

2020. július 17-én, 92 éves korában elhunyt Dr. Jere Mitchell, aki megalapozta a testmozgás és testedzés fiziológiáját, és megváltoztatta az orvosi gyakorlatot immobilizált betegek esetében.

Dr. Mitchell a University of Texas, Southwestern Medical Center, Harry S. Moss Heart Center (Dallas, Texas, USA) igazgatója, nemzetközileg elismert sport-fiziológus volt, akinek a maximális oxigénfelvételtől szóló alapvető eredményei megváltoztatták a fizikai teljesítmény létrejöttéről vallott elképzelésünket és a hagyományos orvosi gyakorlatot is, azáltal, hogy „kimutatta a testmozgás fontos szerepét a szív- és érrendszer működésére, valamint, hogy az izmok milyen szerepet játszanak a szív- és érrendszer stimulálásában. Ezzel többszörösen is rácafoltt a hagyományos gondolkodásra és gyakorlatra” – mondta Dr. Daniel K. Podolsky a Southwestern

Medical Center elnöke. „Megállapításai segítettek megalapozni a központi idegrendszer és a keringés idegi szabályozásának élettanát”.

Ágynyugalom és szívműködés

Közleményei a legtöbbet idézett kutatások közé tartoznak, maradandó örökséget hagyva számunkra az edzésfiziológia területén. 1968-ban megállapította, hogy az elhúzódó ágynyugalom drámai módon csökkenteti a szív pumpafunkcióját. Az eredmények, amelyek kezdetben a mozgás közbeni oxigénszállításra fókuszáltak, megdöntötték a szívroham után hosszú ágynyugalom alkalmazásának elterjedt gyakorlatát; helyette bebizonyította a korán elkezdett fizikai aktivitás szükségességét. Később a prevencióban, illetve a műtét és a szülés utáni gyógyulásra is alkalmazták eredményeit.

Ürfiziológia: kardiovaszkuláris funkció

Az inaktivitás szív- és érrendszere gyakorolt dekonkondicionáló hatását is kutatta, melyek elvezettek a zéró gravitáció kardiovaszkuláris funkcióra gyakorolt hatásának kutatásához és – utánozva a hosszú távú űrrepülés hatásait – elősegítették az ürfiziológia ezen területének megalapozását. Dr. Mitchell kutatásai megdöntötték a hagyományos gondolkodást az átlagos bal pitvari nyomás és a bal kamra végdiasztolés nyomása közötti különbségekről, amelyek feltárták a pitvar transzport funkcióját. Később az Oxfordi Egyetemen végzett kutatásai kimutatták az izmok szerepét a szív- és érrendszer stimulálásában.

Nagyszerű pályája során számos díjat kapott, többek között az Amerikai Élettani Társaság és az Amerikai Szív Társaság rangos kitüntetéseit. Szerete a világban ismerték és generációk sora folytatta kutatásait.

Dr. Mitchell válogatott közleményei:

1. McGavock JM, Hastings JL, Snell PG, McGuire DK, Pacini EL, Levine BD, **Mitchell JH**. A forty-year follow-up of the Dallas

- Bed Rest and Training study: the effect of age on the cardiovascular response to exercise in men. *J Gerontol A Biol Sci Med Sci*. 2009 Feb;64(2):293-9. doi: 10.1093/gerona/gln025. Epub 2009 Feb 5. PMID: 19196908.
2. Smith SA, Mammen PP, **Mitchell JH**, Garry MG. Role of the exercise pressor reflex in rats with dilated cardiomyopathy. *Circulation*. 2003 Sep 2;108(9):1126-32. doi: 10.1161/01.CIR.0000084538.40542.56. Epub 2003 Aug 18. PMID: 12925464.
  3. Levine BD, Baggish AL, Kovacs RJ, Link MS, Maron MS, **Mitchell JH**. Eligibility and Disqualification Recommendations for Competitive Athletes With Cardiovascular Abnormalities: Task Force 1: Classification of Sports: Dynamic, Static, and Impact: A Scientific Statement From the American Heart Association and American College of Cardiology. *J Am Coll Cardiol*. 2015 Dec 1;66(21):2350-2355. doi: 10.1016/j.jacc.2015.09.033. Epub 2015 Nov 2. PMID: 26542656.
  4. **Mitchell JH**, Levine BD, McGuire DK. The Dallas Bed Rest and Training Study: Revisited After 50 Years. *Circulation*. 2019 Oct 15;140(16):1293-1295. doi: 10.1161/CIRCULATIONAHA.119.041046. Epub 2019 Oct 14. PMID: 31609661.

Charles Tipton

C. M. Tipton 1927. november 29 -én született, harmadik gyermekként, a Washingtonhoz (USA) közeli Evanstonban. Mivel a második világháború idején nem volt elég testnevelő tanár, a középiskola utolsó évében kiválasztották a napi testnevelés órák levezetésére és kijelölték a beltéri és kültéri sportesemények szervezésére. Ez meghatározta életét és végül testnevelő tanár lett. De többet szeretett volna, ezért úgy döntött, hogy PhD. fokozatot szerez.

A mentorok szerepe

Számos nagyszerű mentora volt, pl. Darrell M. Hall professzor, aki az Illinois-i egészségügyi projekteket vezette, és mintegy 101 megyében fizikai erőnléti teszteket végzett. Ez a tapasztalat keltette fel az érdeklődését a fiziológiai kutatások iránt, és kezdett tudományos magyarázatokat keresni az eredményekre. Később az Illinois Egyetem Fiziológiai Tanszékre került, ahol prof. F. R. Steggedra lett a mentora, aki a diplomamunka minden szakaszában támogatta és nagy szeretettel ébresztett benne a sebészeti kutatások iránt. Később, az Illinois Egyetem élettani intézet igazgatója, Dr. Robert E. Johnson, – aki korábban a Harvard Fáradság Laboratóriumában dolgozott – intelligenciájával, integritásával, valamint a tudomány és a fiziológia megértésével, nagyban inspirálta őt.

Edzés adaptáció

Disszertációjában a patkányok edzésének bradycardiára gyakorolt mechanizmusairól írt. 1979-ben olyan laboratóriumot hozott létre, amely alkalmas volt a patkányok teljesítményének és az elvégzett munkának a felmérésére, illetve képzési állapotának megállapítására. E munkájában Péter Karpovich professzor támogatta. Az elsők között bizonyította be, hogy a képzett hipofizektomizált patkányok szignifikánsan magasabb VO₂ max értékekkel rendelkeznek, mint a nem képzett kontrollok. Rájöttek, hogy az agyalapi mirigy elülső hormonjainak kiválasztása edzés adaptációt eredményezhet. Ez az idő a testedzés és testnevelés aranykorszaka volt. Más egyetemekhez hasonlóan ezen időpont után az Iowai Egyetem Testnevelési (Physical Education) Tanszéke a nevét „Exercise Science”-re változtatta.

A testmozgás hatása a szalagokra

Munkái bebizonyították, hogy az inaktivitás gyengébb szalagokkal, az edzés pedig jelentősen erősebbekkel jár. Ezen kívül, az elhúzódó immobilizáció okozta inaktivitás abszolút a legrosszabb élettani állapot az ép és különösen a sérült szalagok esetében. Úgy vélték, hogy az edzés és az immobilizáció befolyásolja a kollagén anyagcserét. Laboratóriumuk az Orvostudományi Főiskola Gépműhely segítségével kifejlesztette a szalagok – különösen a térdízület szalagjai – erősségének mérésére szolgáló berendezést.

Mikrogravitáció

Emellett, vizsgálták a patkányok VO₂ max-át a mikrogravitációs körülményeknek történő kitettség előtt, alatt és után. Laboratóriumuk szimulált súlytalansági vizsgálatokat végzett farokkal függesztett patkányokkal. Ha az embereket tartósan μ G periódusoknak teszik ki, a VO₂ max és az edzés teljesítménye csökken. Amikor mind a nem edzett, mind az edzett patkányokat felfüggesztették, az edzett nagyobb csökkenést mutatott, mint az nem edzett; de mindkét csoport esetében szignifikánsan alacsonyabb értékeket mutatott. Emellett, mindkét csoport lényegesen lassabb futási időt mutatott, és jelentősen csökkentette a futás mechanikai hatékonyságát, ami részben a vázizmoknál tapasztalt sorvadás miatt következett be.

Felmérték a súlynak a szövetek tömegére gyakorolt hatását, úgy hogy, egy felfüggesztő berendezést terveztek, amely lehetővé tette az egy lábú

teherviselést (ami a testtömeg 20%-a). 14 nap elteltével a teherviselés megakadályozta a talp, (a plantaris) és a gastrocnemius izmok tömegvesztését, és fenntartotta a csípő véráramlását, de nem tudta megtartani a citrát szintézis aktivitását. Másrészt a szabadon lógó láb, jelentős izomtömeg vesztesést, az iliaciális véráramlás és az aerob enzimek aktivitásának csökkenését mutatta.

Dr. Tipton számos egyetemen dolgozott, de leg többet a Tucsonban lévő, Department of Exercise and Sport Sciences, University of Arizona-ban aminek az igazgatója is volt. Számos igen rangos kitüntetést kapott: Founders Award, American Society for Space Gravitational Biology, Orr E. Reynolds Award by American Physiological Society és National Academy of Kinesiology for the Clark W. Hetherington Award.

Dr. Tipton válogatott közleményei:

1. **Tipton CM**, Matthes RD, Maynard JA, Carey RA. The influence of physical activity on ligaments and tendons. *Med Sci Sports*. 1975 Fall;7(3):165-75. PMID: 173970 Review.
2. **Tipton CM**. Considerations for exercise prescriptions in future space flights. *Med Sci Sports Exerc*. 1983;15(5):441-4. doi: 10.1249/00005768-198315050-00017. PMID: 6645876
3. **Tipton CM**, Hargens A. Physiological adaptations and countermeasures associated with long-duration spaceflights. *Med Sci Sports Exerc*. 1996 Aug;28(8):974-6. doi: 10.1097/00005768-199608000-00006. PMID: 8871906
4. **Tipton CM**. *Extreme Physiology & Medicine* (2015) 4:6 DOI 10.1186/s13728-015-0024-y.